

çocuk kalbi ve
Kur'an

DİB
YAYINLARI

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI - 909

HALK KİTAPLARI - 224

Tashih

İsmail DERİN

Grafik & Tasarım

Emre YILDIZ

Baskı

Gurup Matbaacılık San. Tic. A.Ş.

0312. 384 73 44

1.Baskı, Ankara - 2013

Din İşleri Yüksek Kurulu Kararı: 10.01.2012/11

2013-06-Y-0003-909

ISBN: 978-975-19-5604-0

Sertifika No: 12930

© T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı

İletişim

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü

Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı

Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı

No:147/A 06800 Çankaya/ANKARA

Tel: 0 312 295 72 93 - 94

Faks: 0 312 284 72 88

e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

Dağıtım ve Satış

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü

Tel: 0 312 295 71 53 - 295 71 56

Faks: 0 312 285 18 54

e-posta: dosim@diyanet.gov.tr

Çocuk Kalbi ve Kur'an

22

DİB
YAYINLARI

İçindekiler

- 7 Kur'an-ı Kerim ve Düşünce Eğitimi
- 13 Ya Rab! Kur'an'ı Bize, Bizi Kur'an'a Aç
- 19 Hanemizin Virane Olmaması İçin
- 27 Çocuklar Kur'an'ın İçeriğinden
Nasıl Haberdar Edilebilir?
- 33 Çocuklar Kur'an'ı Kalplerini Taşır Gibi Taşır
- 40 Kur'an-ı Kerim, Hat Üstatları ve Çocuklarımız

Kur'an-ı Kerim ve Düşünce Eğitimi

Prof. Dr. Hamit Er

Düşünme, insanın en belirgin özelliğidir. İlk dönem İslam felsefecileri insanı 'düşünen canlı' olarak tarif etmektedirler. Burada önemli olan karşılaşılan olay ve eşyalar önünde neden, nasıl, neyi gibi bilinmeyenleri bulmak ve keşfetmektir. Düşüncenin doğru bilgiye ulaşması için tutarlı ve çelişkiden uzak olması gerekir. Kaldı ki bilgisiz olan insanın doğruyu bulması hiç mümkün değildir.

Düşünen insana bu yolda en iyi rehberlik edecek ve yönlendirecek olan bilgi kaynağı şüphesiz Kur'an'dır. İlahî bilgi kaynağından faydalanmayan kimsenin doğruyu bulması mümkün değildir. Burada imanın düşünceden önce geldiğini söylememiz gerekir. Düşünce, kişinin imanını koruma ve kuvvetlendirme aracıdır. Kur'an-ı Kerim'de 'düşünme' ve 'aklını kullanma' anlamı şu kelimelerle ifade edilmiştir: akl, lubb, nuha, hicr, mirre,

fikir, nazar, hilm, itibar, ru'yet, tefakkuh, teemmül, tevessüm ve zikir.

Allah, Kur'an-ı Kerim'de birçok konunun anlamında akli deliller kullanmakta ve düşünmeyi teşvik etmektedir. Kur'ani eğitimin düşünceyi dondurduğunu, belli kalıplar içerisinde insanı sıkıştırdığını ve kişinin özgürlüğünü elinden aldığını iddia edenler vardır. Şu günahdır, bu haramdır, helaldir, iyidir, kötüdür gibi. Dolayısıyla bu iddia sahipleri dinin insan beynini uyuşturan bir afyon ve beyin yıkama aracı olduğunu açıkça ifade etmişlerdir. Bu anlayışın temelinde bilgi eksikliği yatmaktadır. Aksine, Kur'an-ı Kerim'i bir bütün olarak değerlendirdiğimizde, dikkatini belli noktalara çektikten sonra onu özgür iradesi ile baş başa bırakmaktadır. Son kararı kişinin kendisi aklını kullanarak verecektir.

İnsanların düşünmesini ve akıllarını kullanmayı engelleyen, tercih ve seçeneklerinin önünü kapatan her türlü dogmanın zararlı olduğunu ve bunun insan için aşağılayıcı bir durum meydana getirdiğini bizzat Kur'an-ı Kerim şu ifadelerle belirtmektedir:

"Andolsun, cehennem için birçok cin ve insan yarattık ki kalpleri var, fakat onlarla anlamazlar; gözleri var, fakat onlarla görmezler; kulakları var, fakat onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibi-

dir, hatta daha da sapık... ve işte onlar gafillerdir!"
(A'raf, 179)

"Şüphesiz, yeryüzünde yürüyen canlıların Allah katında en kötüsü, akıllarını kullanmayan (gerçeği görmeyen) sağırlar, dilsizlerdir." (Enfal, 22.)

"Yoksa sen onların çoğunun işittiklerini, düşündüklerini mi sanıyorsun? Hayır, onlar hayvanlar gibidir, hatta onlar, yolca (hayvanlardan) daha sapıktırlar." (Furkan, 43-44)

Beyin yıkama ve şartlandırmanın aksine, Kur'an'ın insanlara vermek istediği kendi başına düşünebilme ve karar verebilme yetisidir. Bu faaliyeti gerçekleştirmek için Kur'an insanın önüne, kıyas yapabilmesi için bazen tarihten, bazen yaratılıştan, bazen doğadan örnekler vererek, bir yöntem arayışı örneği sunmaktadır. Bilgisi olmayan, herhangi bir veri veya temele dayanmayan insan, aklını kullanamaz. Bu sebepten Kur'an'ın en çok değer verdiği ve öne çıkarttığı kavram bilgi ve akıldır.

İnsan kendi başına düşünebilme kabiliyetini kullanamıyorsa onun taklit etme melekesinden başka bir gayrete ve yetiye ihtiyacı yoktur. Taklit ise insanı hiçbir yere götürmez. Kur'an'ın ifadesi ile taklit cehennemdir-ateştir. Bu durum Lokman suresinde şöyle belirtilmektedir: "Onlara: 'Allah'ın indirdiğine uyun!' dense: 'Hayır, biz babalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye uyarız (onların yo-

lunda gideriz)’ derler. Şeytan onları, alevli ateşin azabına çağırmış olsa da mı (babalarının izinde gidecekler)? (Lokman, 21) Aklını kullanamayan yani düşünmeyen, düşünemeyen insanların sonunun cehennem olacağı Mülk suresi 10. ayette gösterilmektedir: “Ve dediler ki: ‘Eğer biz (onların sözlerini) dinleseydik yahut düşünüp anlasaydık, şu çalgın ateşin halkı arasında bulunmazdık.”

Bu noktadan hareketle, düşünmemek insan zihnini cehenneme çevirmektedir. Öncelikle insan cehennemi aklını kullanmayarak kendi beyinde oluşturur. Aklını kullananlarda ise durum tam tersidir. Onlar insan beynini cennete dönüştürmekte, ahiret hayatından önce ona bu dünyada cenneti yaşatmaktadır. Dolayısıyla düşünen beyinlerin oluşturduğu toplum yaşanabilir bir mekâna yani cennete dönüşecektir. (Bayraklı, Kur’an’da Değişim, Gelişim ve Kalite Kavramları, 1999, s. 49) Kendi başına düşünmeyi öğrenen insan pek çok kabiliyetini kullanmak zorundadır.

İnsanın düşünmeyi öğrenmesi, özgür iradesini kullanabilmesi bir eğitim işidir, belli bir süreç ister. Kişinin özgür iradesini kullanması bilgi ile alakalıdır. Fert düşünmeyi, akıl yürütmeyi ve tercihlerini bilgi ile yapar. İnsanın özgürlüğü onun tercih yapması ile direkt alakalıdır.

Önündeki alternatiflerden birini seçmek insana ait olduğu gibi, seçimin sonunda oluşacak neti-

ceden de bizzat kendisi sorumludur. Kur'an'da bu durum birçok yerde belirtilmiştir. "Biz ona yolu gösterdik: (o) ya şükredici veya nankör olur." (İn-san, 3), "Her can kazandığıyla (Allah katında) rehin alınmıştır." (Müddessir, 38), "Kim doğru yola girirse kendisi için girmiş olur, kim de saparsa kendisi aleyhine sapar. Hiçbir günahkâr, başkasının günah yükünü taşımaz. (Herkes kendi günahını çeker)..." (İsra, 15) Dolayısıyla aklını kullanarak seçme özgürlüğüne sahip olan insan aynı zamanda eylem özgürlüğüne de sahiptir. Düşünce özgürlüğü davranış özgürlüğünün de temelidir. İnsan bu özgürlüğünü lehinde de kullanabilir, aleyhinde de.

Bu noktada, kişi özgür iradesini ve düşünme yeteneğini nasıl kullanmalıdır şeklinde bir soru akla gelebilir. Yukarıda özgür düşünme ve karar verebilmenin, bir eğitim ve süreç işi olduğunu söylemiştik. Düşünce eğitimi ve öğretimi esnasında, temel bilgi birikiminin anlatılması ve aktarılması ile birlikte, konu hakkında araştırma, inceleme, sorgulama yaparak yeni bilgiler bulma ve fikirler üretme işlemi gerçekleştirilir. Biz bu metodu bizzat Kur'an'ın kendisinden öğreniyoruz. Allah, Kur'an'da çeşitli konularda akli deliller getirmekte ve düşünmeyi öğretmekte ve teşvik etmektedir. Kur'an bize bazı ipuçları vererek bizleri düşünmeye davet etmektedir. İnsanı düşünmeye sevk eden ve nasıl düşünüleceğine işaret eden birkaç ayet grubunu aşağıda örnek olarak verelim:

Yaratılış hakkında;

“Bakmıyorlar mı develere, nasıl yaratıldı? Göğe bakmıyorlar mı, nasıl yükseltildi? Dağlara bakmıyorlar mı, nasıl dikildi? Yeryüzüne bakmıyorlar mı, nasıl yayılıp döşendi?” (Gâşiye, 17-20)

“Göklerin, yerin melekûtuna ve Allah’ın yarattığı şeylere ve ecellerinin yaklaşmış olabileceğine bak(ıp ibret al)madılar mı? Peki bun(a inanmadık)dan sonra hangi söze inanacaklar?” (A’raf, 185)

Aklı kullanarak araştırma hakkında;

“Böylece biz İbrahim’e göklerin ve yerin melekûtunu (büyük ve harikulade muhteşem varlıklarını) gösteriyorduk ki, (kudretimize) kesin inananlardan olsun. Üzerine gece basınca (İbrahim) bir yıldız gördü; ‘budur rabbim dedi’... Ben yüzümü tamamen, gökleri ve yeri yoktan var edene çevirdim ve artık ben O(na) ortak koşanlardan değilim.” (En’am, 75-79)

Tarihî açıdan;

“(Halkı) zulmederken helak ettiğimiz nice memleket vardır ki duvarları tavanlarının üstüne yıkılmıştır. Nice kullanılmaz olmuş kuyu ve nice (ıssız kalmış) muhteşem saraylar vardır! Hiç yeryüzünde gezmediler mi ki (kendilerinden önce mahvolanların yerlerini görsünler de) düşünecek kalpleri, işitecekleri kulakları olsun (akılları başlarına gelsin, hak sözünü işitsinler)...” (Hacc, 45-46)

Ya Rab! Kur'an'ı Bize, Bizi Kur'an'a Aç

Prof. Dr. Nihat Temel

Kitaplı dinlerin en büyüğü ve sonuncusu olan İslamiyet'e göre, imanın temel şartlarından biri de kitaplara iman ilkesidir. Kitaba iman, onu okuyup anlamayı, her hususta onun emir ve yasaklarına uymayı ve uygulamayı da birlikte getirir. İslam dininin ne olduğunu veya ne olmadığını öğrenmek, ancak Kur'an'ı düzgün okuyup, doğru anlamaya bağlıdır. Bundan dolayı Kur'an, İslamiyet ve Müslümanlar açısından hayati bir önem taşımaktadır.

Konuya girerken bir hususu önemle belirtmek gerekir ki, Kur'an hem zihinlere, hem de kalplere hitap eden çift yönlü bir üslup özelliğine sahiptir: Okuyanları bilgilendirmeyi, düşünce ve tefekkür bakımından geliştirmeyi hedef tuttuğu gibi, başta sevgi, şefkat ve merhamet olmak üzere duygu hayatı bakımından da geliştirmeyi hedef tutar. Bu itibarla tamamen bilgi ve düşünce ürünü olan nesir türü ile duyguları dile getiren şiir

türünün bütün inceliklerini ve üslup özelliklerini taşır. Kur'an, kaynağı itibarıyla ilahî olduğu gibi, hiçbir kitaba, hatta hiçbir din kitabına benzemeyen bu üslup özelliğiyle de ilahî bir kitap olarak temayüz eder. Onun bu çift yönlü özelliği ayet-ikerimede şöyle dile gelir: "Allah'ın, gönlünü İslama açtığı kimse Rabbi tarafından ihsan edilen bir nur üzerinde değil midir? Allah'ı anmaktan uzak kaldığı için kalpleri katılaştırmış olanların vay haline! Böyleleri apaçık bir sapıklık içindeler. Allah, sözlerin en güzelini çift yönlü ve uyumlu bir kitap halinde indirmiştir. Ondan Rablerine saygılı olanların tükleri ürperir... Sonra tenleri de, kalpleri de yumuşayıp, Allah'ın zikrine ısınmaya başlar. İşte bu Allah'ın hidayetidir ki, ona, dilediğini iletir. Allah'ın şaşırttığını hidayete erdirecek hiçbir kimse yoktur." (Zümer, 22, 23)

Bir başka ayette ise "tilavet" kelimesi tasrih edilerek şöyle buyrulur: "Gerçekten mümin olanlar şu kimseler ki, Allah anıldığı zaman onların yürekleri ürperir, kendilerine Allah'ın ayetleri tilavet olduğu zaman da imanları coşar, ziyadeleşir..." (Enfal, 2)

İşte bu çift yönlü özelliğin gereği olarak Kur'an-ı Kerim'in iki türlü okunuş şekli vardır: Bunlardan birincisi, genel olarak zihinsel bir yaklaşımla Kur'an ayetlerinin neler söylediğini anlamaya yönelik bir okuma şeklidir ki, buna kıraat adı verilir.

Bunda sesli veya sessiz, tecvitli veya tecvitsiz gibi şartlar aranmaz. Sadece kelimelerin ve irabın hatasız telaffuz edilmesi yeterli olur. Kur'an'ın ikinci tür okunuş şekline tilavet adı verilir ki, Ezan-ı Muhammedî'nin okunuşunda olduğu gibi, bunda eda, sada, tecvit, tavır gibi kendine mahsus şartlar aranır. Ayrıca tilavetin gerçek anlamda Kur'an tilaveti olabilmesi için onun şarkı, türkü, gazel, uzun hava, mani, ninni vs. bilinen musiki formlarından hiçbirine benzememesi gerekir.

Bilindiği gibi Hz. Peygamberin görevi yalnızca ilahî vahyi tebliğden ibaret değildi. Buna ilaveten Kur'an'ı, talim yani onun bütün ayetlerini işaret ve delaletleriyle öğretmek, hükümlerini anlatmak ve hikmetle uygulamak, ayrıca Müslümanları kötü alışkanlıklardan arındırıp ahlaken eğitmek de onun peygamberlik görevleri arasındaydı. (Bkz. Bakara, 129; Al-î İmran, 164; Cuma, 2) Vahyin tebliği ile birlikte kitabın yani Kur'an'ın öğretimi de onun omuzlarına yüklenmişti.

Camiler ve mescitler bütün İslam tarihi boyunca Kur'an öğrenme merkezleri olmuşlardır. Özellikle cami, imam ve müezzinleri aynı zamanda Kur'an muallimleri olarak tarih boyunca önemli hizmetler vermişlerdir.

Bütün bu ve benzeri hizmetlerden beklenen verim alınmış mıdır? Tartışılır. Kur'an öğretiminde metot olarak şunları sıralamak mümkün:

Kur'an alfabesinin dünyada mevcut alfabelerin en kolay olduğunu ilk Kur'an öğrenene anlatmalı.

Harflerin tamamen sessiz harf olduğunu,

Bu harfleri seslendirmek için sadece üç işarete ihtiyaç olduğunu (üstün, esre, ötre),

Harflerin gruplanmaya müsait olup, dokuz harfe kadar indirileceğini (Örn. ba-ta-sa cim-ha-ha gibi),

Harfleri telaffuz ederken; kendi içinde bir fonetik yapısının oluşunu (bir harfi telaffuz ederken, diğer harfin kendiliğinden devreye girmesi),

Basit bir noktanın harflerin ayrışımında etken olduğunu,

İnsanın yaratılışına, (ağız, dil, boğaz, dudak, geniz yapısına) bütün harflerin uyum sağladığını öncelikle öğrencilere öğretmeli ve üzerinde durmalı.

Bu kolay ve pratik kaideleri daha Kur'an alfabesini ilk öğrenen mübtediye, doğru ve harflerin çıkış yerlerini (meharic-i hurufu), harflerin sıfatlarını (ses tamlamasını) iyi bir ağızdan (fem-i muhsin), bu işi iyi bilen birisinden öğrenmeli ki; ilk kulağa çarpan ses ve uygulama hep kalıcı olur. Sonradan o hatayı düzeltmek zor olur.

İnsan hayatında ihmale gelmeyen ve vazgeçilmez bir yeri olan çocukların Kur'an öğretiminde de

“sevgi” ve “şefkat” prensipleri ile hareket edilmesi gerekir. Kur'an eğitimi faaliyeti, daha çocuğun ilk sesleri algıladığı günlerde içinde Allah (c.c.) sözünün geçtiği “maşaallah, Allah bağışlasın, Allah'a emanet ol, Allah'a ısmarladık” vb. gibi sözler ve dualar, çocuğun sürekli bu sözlere muhatap olmasına imkân sağlayacak ve olumlu etkilenmeler meydana getireceği peygamberî bir tavsiyedir.

Bu zihni tedbirlerin yanı başında, Kur'an öğretimi çocuklar için hazırlanan özel merasimlerle başlamalı.

Çocuk görerek, duyarak, taklit ederek öğrenir. Kişiliği de çevresinde görüp duyduklarına göre oluşur. Kur'an öğretiminde de çocuğun duyduklarını, (Kur'an harflerini) ilk etapta doğru, düzgün, sağlam bir ağızdan taklit ederek; daha sonra da harfleri görerek tanımalı ve yeni metotlardan da istifade ederek öğrenmeli. Eğer yanlış öğrenirse yanlışlar kalıcı olur, sonra düzeltmekte zorlanır. Teorik bilgilerle çocuğa fazla yüklenmekten öte, çocuğu Kur'an-ı Kerim'e yaklaştıracak, ona ısınmasını, nihayet okumaya çalışmasını sağlayacak bilgiler olmasına dikkat edilmelidir. Bu amaçla Kur'an-ı Kerim'in güzel sesli kişilerce okunan teyp ve video bantları çocuklara dinletilmeli veya izletilmelidir. Kur'an-ı Kerim'in manevi ve lahuti cazibesi küçük yaştaki çocuklarımızın kulağında yer etmelidir.

Kısa sureler ve dualar aile fertleriyle beraber tekrarlanmalı. Bu ve benzeri metotlar çocuğun Kur'an eğitimine büyük destek sağlayacağı kanaatindeyim. Bu dönemde anne ve babalara, anaokulu ve diğer eğitimcilere de büyük görevler düşmektedir. Çocuğun alacağı şekilde herkesin hatta çevrenin dahi payı olacaktır.

Bu ve benzeri kaideler, tecrübeler, meydana getirilerek güzel bir ortam, sıhhatli ve oksijeni bol bir mekân, ideal ve samimi bir Kur'an öğreticisi, bunlar bir araya gelince, çok kısa zamanda Kur'an-ı Kerim'i öğrenmek zevkine her yaştaki insan ulaşacaktır.

Kur'an kendisini bize açıyor ve öğretiyor.

Kur'an-ı Kerim insana, insan da Kur'an'a göre dizayn edildiği için öğrenmemek mümkün değil.

Ya Rab! Kur'an'ı bize, bizi Kur'an'a aç!

Hanemizin Virane Olmaması İçin

Dr. Ekrem Keleş

Çocuklar melekler gibidir. Tertemiz ve günahsız olarak dünyaya gözlerini açarlar. Kirlenmemiş bembeyaz bir sayfadır onların dünyası. Daha sonra, içinde yaşadıkları sosyal ve kültürel çevrenin etkilerine göre şekillenmeye başlarlar. Bu açıdan bakınca çocukların, günahsız ortamlarda yetişmeleri ve Allah'a karşı sorumluluk bilinci taşıyan bir atmosferi teneffüs etmeleri, gelecek hayatlarında dosdoğru bir yol üzere olmaları açısından büyük öneme sahiptir.

Allah'ın anıldığı günahsız ortamlar, her daim meleklerin ziyaret ettiği ve ilahî rahmetin indiği yerlerdir. Hiç kuşkusuz duyarlı bir müminin en çok sevinç duyacağı hususlardan biri, evinin böyle meleklerin ziyaret ettiği bir yer olmasıdır. Çünkü meleklerin ziyaret ettiği yerler, şeytanın egemenliğinden kurtulmuş, günah alanı olmaktan çıkmış alanlardır. Hanemizin meleklerin misafir olduğu kutlu mekânlar olabilmesi için evimizin, içinde

Allah'ın anıldığı, Kur'an okunan ve ibadet edilen bir yer olması, iyi insanlarla oturup kalkılması ve masiyet ortamı olmaktan uzak bulunması gerekir. Bu nitelikteki bir ortam bir bakıma çocuklarımızın istikametinin olumlu anlamda şekillenmesinin de güvencelerindendir.

Peygamber Efendimiz, bizlere evimizi meleklerin nasıl ziyaret edeceğini bir hadis-i şeriflerinde şöyle açıklamıştır: “Bir topluluk Allah'ın evlerinden bir evde bir araya gelip Allah'ın kitabını okuyup onu aralarında ders olarak incelediklerinde/okuduklarında üzerlerine sekine/huzur iner, onları rahmet kaplar ve kendilerini melekler çepeçevre kuşatır ve Allah onları yanındakilere anar.” (Müslim, Zikr, 38. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Vitr, 14; Tirmizî, Kırâat, 12; İbni Mâce, Mukaddime, 17. Not: Hadisi şerifler, meallerde bazı tasarruflarla kaynakları ile birlikte Erkam Yayınları tarafından neşredilen 'Riyâzü's-Salihîn Peygamber Efendimizden Hayat Ölçüleri, adlı eserden alınmıştır. Hazırlayanlar: Prof. Dr. M. Yaşar Kandemir, Prof. Dr. İsmail Lütü Çakan)

Hadiste Allah'ın evlerinden bir ev olarak anılan yer, öncelikle camiler ve mescitlerdir. Fakat içinde Kur'an okunan ve Kur'an'ı öğrenmek, öğretmek, anlamak ve anlatmak için içinde toplanılan evler de bu kapsamdadır. Masiyet ortamı olmayan ve içinde insanların Kur'an ve İslam üzerinde konuşmak üzere bir araya geldikleri her yer buna dahil olur. Kişi ister aile bireyleriyle toplanıp

Kur'an okusun ve onun üzerinde müzakerelerde bulunsun, ister akraba, eş, dost ve komşularıyla aynı şeyi yapsın fark etmez. Bu güzel amaçlı toplantıların ve bir araya gelişlerin her biri, bu hadis-i şerifte tanımlanan rahmet toplantısı kapsamındadır. Netice itibarıyla Kur'an okunan yeri melekler doldurur ve oraya Allah'ın rahmeti iner.

Kur'an'ı okumanın, bir kısmını veya tamamını ezberlemenin müminin hayatında çok önemli bir yeri vardır. Kur'an'ı okuyan insan, Allah ile konuşuyor demektir. Kur'an'ın tamamını veya bir kısmını ezberleyen insanların Allah yanında çok büyük mükâfat ve karşılığı vardır. Peygamber Efendimiz;

"Sizin en hayırlınız, Kur'an'ı öğrenen ve öğretenidir." (Buharî, Fedailü'l-Kur'an, 2.1)

"Kur'an okuyunuz. Çünkü Kur'an, kıyamet gününde kendisini okuyanlara şefaathçi olacaktır." (Müslim, Müsâfirîn, 252; ayrıca bk. Ahmed İbn Hanbel, Müsned, V, 249, 251)

"Kim Kur'an-ı Kerim'den bir harf okursa, onun için bir iyilik sevabı vardır. Her bir iyiliğin karşılığı da on sevaptır. Ben, elif lâm mîm bir harftir demiyorum; bilakis elif bir harftir, lâm bir harftir, mîm de bir harftir." (Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân, 16) "Sadece şu iki kimseye gıpta edilir: Biri Allah'ın kendisine Kur'an verdiği ve gece gündüz onunla meşgul olan kim-

se, diğeri Allah'ın kendisine mal verdiği ve bu malı gece gündüz O'nun yolunda harcayan kimse." (Buhârî, İlm 15, Zekât 5, Ahkâm 3, Temennî 5, İ'tisâm 13, Tevhîd 45; Müslim, Müsâfirîn 266-268; ayrıca bk.Tirmizî, Birr 24; İbni Mâce, Zühd 22) buyurmuşlar, Kur'an'ı gereği gibi okuyanlar hakkında da şu müjdeyi vermişlerdir: "Kur'an'ı gereği gibi güzel okuyan kimse, vahiy getiren şerefli ve itaatkâr meleklerle beraberdir. Kur'an'ı kekeleyerek zorlukla okuyan kimseye de iki kat sevap vardır." (Buhârî, Tevhîd, 52; Müslim, Müsâfirîn, 243. Ayrıca bk. Ebû Dâvud, Salât, 349; Tirmizî, Fezâilu'l-Kur'ân, 13; İbni Mâce, Edeb, 52)

Bu hadis-i şeriflerin yanında daha pek çok hadis-i şerif, Kur'an okuyan kişinin ne kadar büyük manevi kazanımlarının olacağını ifade etmektedir. Hadis-i şeriflerden anlıyoruz ki bu kazanımlardan biri de Kur'an okunan yerleri meleklerin doldurmasıdır. İşte bu sebeple aile bireylerinin günlük hayatlarının önemli bir kısmını geçirdikleri aile yuvalarını Kur'an sedalarından mahrum bırakmamak, Kur'an'ın aydınlatıcı mesajları ile ilk önce aile yuvamızın aydınlanmasını, bu ışık ile evvela hanemizin aydınlanmasını sağlamak temel hedefimiz olmalıdır.

Kur'an okunan mekânlarda şeytan barınamaz. Bunun için evimizi Kur'an sadaları ile doldurarak melekleri evimize misafir edebilirsek meleklerin bulunduğu rahmet ortamında yetişir çocuk-

larımız. Şeytanın hakimiyet alanında bırakmamak için, çocukları Kur'an ikliminin koruyucu alanında tutmaya özen göstermek gerekir. Hz. İbrahim'in atıldığı ateşin ortasının gül bahçesine dönüşmesi misali çocuklarımızı, onları yakıp kavuracak olan masiyet ateşlerinden en iyi Kur'an ile korumaya alabiliriz.

Resulullah (s.a.s.), "Evlerinizi kabirlere çevirmeyiniz. Şüphesiz şeytan, içinde Bakara suresi okunan evden kaçır." (Müslim, Müsâfirîn, 212; ayrıca bk. Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân, 2) buyurmuştur. Rasul-i Ekrem'in, içinde Kur'an okunmayan, namaz kılınmayan, Allah'ın adı anılmayan evleri, içinde canlılık eseri görülme-yen kabirlere benzetmesi çok dikkat çekicidir.

Müslümanlar, evlerini manevi bakımdan ölüler mekânı yani kabir haline getirmemelidir. Hz. Peygamber müminlere evlerinde Kur'an okumalarını ve farzlar dışındaki sünnet namazları, nafileleri evlerinde kılmalarını tavsiye etmiş, "Farz namazlar dışında, kişinin kıldığı namazların en faziletli, evinde kıldığı namazdır." (Müslim, Müsâfirîn, 213) buyurmuştur. Yine Rasul-i Ekrem, "Kalbinde Kur'an'dan bir miktar bir şey bulunmayan kimse harap ev gibidir." (Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân, 18. Ayrıca bk. Dârimî, Fezâilü'l-Kur'ân, 1; Ahmed İbn Hanbel, Müsned, I, 223) buyurmuşlardır.

Bir mümin için en büyük tehlike, Kur'an'ın aydınlık iklimini terk etmektir. Bu alanı terk eden müminin hali, denizi terk eden balığa benzer. Kur'an müminin huzur kaynağıdır. Manevi hayatını devamlı besler. Mümin bu iklimde güvendedir. Bu güvenli alanı terk ettiği zaman denizi terk eden balık gibi olur. Manevi hayatı ölür. Huzur kaynağını kaybeder. Ayrıldığı alan, onun manevi hayatını besleyen alandır. O alan varlığından bir şey kaybetmez. Kaybeden, o alanı terk edendir. Onun için en çok hassasiyet göstermemiz gereken husus, Kur'an'ın aydınlık iklimini terk etmektir. Bu alanda kaldığımız sürece bir şekilde Kur'an'ın rahmet ikliminden istifade etmeye devam ederiz.

Allah'ın kitabı Kur'an-ı Kerim, insanların yolunu aydınlatan bir ışıktır. Hidayet rehberidir. (Bkz. Mâide 15, 16) Hikmet pınarı ve rahmet kaynağıdır. Hak ve adalet kılavuzudur. İslam dininin birinci başvuru merciidir. İçinde önceki ümmetlerin haberleri, geleceğe ait bilgiler, mesajlar, işaretler vardır. Aramızda nasıl hüküm vereceğimizi o gösterir. Hakla batılı, yanlış ile doğruyu ayıran odur. Onda hiçbir zaaf yoktur. O, ciddi olmayan bir söz, bir oyun ve eğlence değildir. Kim onu kibirlenerek, büyülenerek ve ona ihtiyacı yokmuş gibi davranarak terk ederse, Allah onun belini kırar. Kim doğru yolu onun dışında ararsa, Allah onun yolunu

şaşırtır. O Allah'ın tutunulacak kopmaz ve sağlam kurtarıcı ipidir. Zikri hakîmdir o. Kendini ona ayarlayan eğilimler, asla yoldan çıkmaz. Onunla konuşan diller, meramını açık ve net ortaya koyar, söyleyeceklerini karıştırmaz. Alimler ona doymaz. Çok okunmakla eskimez, yıpranmaz ve bıkkınlık vermez. Onun insanı hayrette bırakan yönleri asla bitmez. Cinler onu dinledikleri zaman, o kadar hayretler içinde kalmışlardır ki "Biz hayret verici güzellikte bir Kur'an dinledik. Doğru yolu gösteriyor. Ona iman ettik." demekten kendilerini alamamışlardır. Onunla konuşan doğru söyler. Onunla amel eden ve onu uygulayan mükâfatını alır. Onunla hükmeden adaletle hükmetmiş olur. Kim ona çağrılır ve onun yolunu tutarsa doğru yolu bulmuş olur. Furkandır o. Zulumattan, karanlıklardan, fitnelerden çıkış yolunu gösterir. İnsanların iç dünyasında meydana gelen manevi hastalıklar için bir şifadır (Bkz. Yunus, 57, 58; İsra, 82). Kur'an bir nurdur. İnsanı aydınlatır, toplumu aydınlatır. Bu aydınlıktan yararlanmak isteyenlerden ışığını esirgemez, onlara bolca ulaştırır. Gözlerini ışığa karşı kapamayanlar bundan yararlanabilir. Güneşin yeryüzündeki canlılar için hayat kaynağı olarak yaratılması gibi Kur'an da toplumun ve insanın huzuru ve mutluluğu için bir hayat kaynağıdır.

Mümin evini bu sonsuz nur ile doldurmalıdır ki çocukları bu nurun aydınlığında yetişsin. Kulak-

ları Kur'an sâdaları ile dolsun. Böylece sözlerin en güzeli Allah'ın kitabını önce dinleyerek, sonra okuyarak daha sonra da anlayarak ve yaşayarak yolların en güzeli Muhammed (s.a.s.)'in yolunu tutsunlar.

Kur'an-ı Kerim, insanlığa hayat veren değerler getirmiştir (Enfal, 24). O, insanların, kendilerine hayat veren bu değerlere uymalarını ister. Çünkü kişinin manevi hayatının canlı kalmasını sağlayan bu değerlerdir. Temel hak, adalet ve ahlak ilkeleri başta olmak üzere insanlık için ebedi huzur kaynağı ilkelerdir bunlar. İnsanın, ailenin, toplumun nasıl huzurlu ve mutlu olacağının yollarını göstermiştir. Onun için Kur'an'a sarılmak, hayat veren değerlere sarılmaktır. Bunun içindir ki Kur'an iklimi aydınlıktır, esenliktir. Kur'an iklimine girmek, esenliğe girmektir. Huzura girmektir. Çocuklarımızı bu huzur ikliminde tutabilirsek, hiçbir kötü eğilim onları doğru yoldan çıkaramaz Allah'ın izni ve yardımıyla.

Bu vesile ile şunu da ifade edelim ki Kur'an, en çabuk çocukların kalbine girer. Kur'an'ı en iyi çocuklar ezberler. Çünkü çocuğun kalbi temizdir, kirlenmemiştir. Kur'an kirli kalplere kolay girmez. Kur'an'ın kalbimizde kolayca yer alabilmesi için kalbimizin tertemiz olması gerekir.

Çocuklar Kur'an'ın İçeriginden Nasıl Haberdar Edilebilir?

Dr. İsmail Sağlam

Konunun anlatımına kendi çocukluk yıllarımda Kur'an ile ilgili yaşadığım tecrübeleri paylaşarak başlamak isterim: İlkokul dönemimde köyümüzde cami hocasından elifba cüzünü belli aralıklarla okuma deneyimim olmuştu. Ancak bu hiçbir zaman Kur'an'ı öğrenmeyle sonuçlanmadı, çünkü ne yeterli zaman ayrılıyordu ne de gerekli metot ve materyal kullanılıyordu. Her şeye rağmen teneffüs ettiğimiz o havanın üzerimizde derin izler bıraktığını söyleyebiliriz. Yine aynı yıllarda Ramazan aylarında babamın köyümüzde bulunan genç hafız Mehmet Emin Cihan'ı çağırıp evimizde mukabele okutması tatlı bir hatıra olarak zihnimde ve ruhumda tazeliğini korumaktadır.

1976 yılında ilkokul 5. sınıfı bitirdiğim yaz mevsiminde Erzurum'dan Bursa'ya göç ettik ve Büyükorhan ilçesine bağlı Zaferiye köyünde din görevlisi olan yakınım ve hocam Abdulkadir Sağlam'ın yanında Kur'an öğrenmeye başladım.

İki ay içerisinde harflerin doğru telaffuz edilmesi-ne dikkat ederek ve tecvit kurallarına uygun olarak Kur'an'ı hatmetmek nasip oldu. Bu ana kadar Kur'an ile olan çeşitli temaslarım ve etrafımızdaki insanların Kur'an'a karşı gösterdikleri saygı bende kutsallık fikrini doğurmuştu ancak içeriği ile ilgili hiçbir bilgi verilmemişti, sadece Allah tarafından gönderilen bir kitap olduğu öğretilmişti.

Anlaşıldığı üzere çocukluk yıllarımda Kur'an'ın anlamıyla ilgili bende hiçbir fikir oluşmamıştı, daha doğrusu okunan ve ibadet edilen bu kitabın kelimelerinin ve cümlelerinin bir anlamı olabileceği hakkında bana bir bilgi verilmemişti. İlkokul 4. ve 5. sınıflarda din dersi öğretmenine kavuşma şansım da olmadı, olsaydı belki erkenden Kur'an'ın içeriği hakkında bir kanaate ulaşabilirdim. Zaferiye köyünde Kur'an okurken bir gün hocam, “gel okuduğumuz sayfanın Türkçe anlamını okuyalım” dedi ve A. Fikri Yavuz'un me-alinden bir sayfa okuyarak bazı açıklamalar yaptı. Okunan sayfada insanlardan bazı şeylerin yapılması, bazı şeylerin de yapılmaması isteniyordu. Ben dayanamadım ve hocama; “bu okuduğunuz şeyleri kim söylüyor, şöyle şöyle yapın şöyle şöyle yapmayın diye istekte bulunan kim” diye çocukluk masumiyetiyle sordum. Hocam da bana “tabii ki Allah istiyor” diye cevap verdi. İlk defa Allah'ın insanların anlayacağı şekilde açık seçik is-

tekte bulunduğunu öğrenmenin şoku içerisinde Kur'an'ı elime alarak yani bu kenarlardaki Türkçe yazılar Allah'ın bize söylediği sözler mi?" dedim. Hocamdan "evet" cevabını alınca da; "öyle ise ne duruyoruz bunları okuyup hemen istenenleri yapsak ya, Allah'ın ne dediğini anlamak ne kadar güzel bir şey" diye karşılık verdim.

Yukarıda anlatılan hatıra şunu gösteriyor; çocuklara Kur'an'ın Allah tarafından gönderildiğini öğretmek ve kutsallığını hissettirmek faydalı ancak eksik bir davranıştır. İnsanlar tarafından anlaşılması için gönderilen bu kitap, çocuklara da anlatılmalıdır. Öğretilen ve ezberletilen surelerin ne anlama geldiği veya günlük hayatımızla ilgili Kur'an'da neler bulunduğu hakkında çocuklara bilgi verilmelidir. Bu tespiti yaptıktan sonra cevabı aranacak soru şudur: "Peki bu iş nasıl yapılmalıdır, yolu, yöntemi nedir, pedagojik ilkelere uygun davranmak için nasıl hareket edilmelidir?"

Yukarıdaki soruyu cevaplarken de akademik çalışmalarım esnasında yapmış olduğum deneylerden ve yaşamış olduğum tecrübelerden yararlanmak istiyorum. Öncelikle şunu belirtelim ki, bugün örgün eğitim gören okul öncesi ve ilköğretim çocuklarına anlatılan konular için hangi pedagojik ilkeler ve yöntemler kullanılıyorsa, bu yaşlardaki çocuklara Kur'an'ın içeriği anlatılırken de aynı yöntemler kullanılmalıdır.

“Batı ve İslam Eğitiminde Okul Öncesi Eğitimi” isimli çalışmayı yaparken, üzerinde durduğumuz konulardan birisi de; ninni, tekerleme, masal, hikâye ve şiir gibi edebi türlerin sözlü öğretim etkinlikleri içerisinde çocuklara öğretilmesi yanında, bazı ayet ve hadislerin metin veya meal olarak öğretilmesiydi. Okul öncesi eğitim ilkelerine uygun bir tarzda hazırlanan ayet ve hadis meallerinden oluşan spot cümlelerin çocuklar tarafından diğer edebi türler gibi öğrenilebildiğini belirtebiliriz. Yine Kur’an’da geçen bazı hikâyelerin çocuklara uyarlanarak anlatılması da çocukların okul öncesi yaşta bile Kur’an’ın içeriği hakkında bilgi edinmelerini sağlayacaktır.

Yaptığımız deneylerden birinde, anaokulları müfredatında bulunan ‘Ben ve Ailem’ ünitesinde yer alan ‘anne-baba ve büyüklere saygı’ konusunu anlatırken, Kur’an’ı elime alarak kısaca bilgi verdikten sonra İsra suresi 23 ve 24. ayetleri çocukların anlayacağı tarzda anlatmaya çalıştık. Çocukların Kur’an’a dokunmaları, ilgi ile dinlemeleri, “Kur’an, Allah, Allah’a ibadet, anne-babaya saygı” kavramlarını beraberce duyarak aralarında bağ kurmaları dikkatimizi çekmiştir. Birkaç gün sonra anne babanın sözünü dinleme gündeme geldiğinde bazı çocukların “Allah, anne-babasının sözünü dinleyenleri seviyor değil mi?” diye tepki vermeleri, “anne-babaya itaat etme ile Allah’ın

Kur'an'da bu konuda istekte bulunduğu" arasında irtibat kurduklarını göstermiştir. Ancak hiçbir zaman bu anlattıklarımızı okul öncesi dönem çocuklarına tefsir dersi yapma şeklinde algılamak gerekir. Bütün bu anlatımlar ve sunumlar okul öncesi eğitimi ilkelerine göre düşünölüp tasarlanmalıdır. İşte bu şartlarda okul öncesi dönemdeki çocukları dahi Kur'an'ın içeriğinden haberdar etmenin mümkün olduğunu söyleyebiliriz.

Daha sonraları 7-14 yaş arası dönemi esas alan "Çocuk ve İbadet" isimli çalışmayı yaparken çocuklarda "ibadet yapma emrinin/mesajının kaynağının Allah olduğu" fikrinin iyice yerleşmesi için beraber olduğumuz bir grup öğrenciyle cemaatle namaz kıldıktan sonra Kur'an'dan bir sayfa okuyup açıklamasını yapıp geçen konular hakkında sohbet ediyorduk. Bu sohbetlerde özellikle çocuklardan gelen sorularla, ilginin yüksek olduğunu ve 8 haftalık bir periyottan sonra Kur'an'ın içeriği hakkında oldukça geniş bir malumatın oluştuğunu gördük. Yaptığımız bu çalışmada çocukların Kur'an'ı tanıma, okunan ayetlerden kendi paylarına ders çıkarabilme, Kur'an'da geçen bazı kavramları ve olayları öğrenme konularında başarılı olduklarını söyleyebiliriz. Ancak okunan ayetlerin açıklamasını yaparken muhatap olunan çocukların yaşlarını, gelişim ve bilgi seviyelerini

dikkate alarak sohbeti gerçekleştirmenin zorunluluk olduğunu belirtmek isteriz.

Sonuç olarak, ister bir eğitim semineri çerçevesinde olsun isterse evde anne-babalarla çocuklar arasında olsun, küçük yaşlardan itibaren çocuklara Kur'an'ın içeriği hakkında bilgi vermek mümkündür diyebiliriz. Yeter ki hangi çocuğa, hangi bilginin nasıl verileceği konusunda doğru hareket edilebilsin.

Çocuklar Kur'an'ı Kalplerini Taşır Gibi Taşır

Pınar Başar

Yaz gelince sokaklarda görmeye başlarız onları. Kızların başında iğreti bağlanmış bir yazma vardır. Erkek çocuklarsa mutlaka bir arkadaşıyla yürümektedir, kursa ya da camiye giden o mübarek yolu. Anneleri arkalarından seslenir, onlar heyecanla evden çıkarken; “Abdestini almayı unutma!” Hiç unutulur mu? Kur'an-ı Kerim'i, Mushaf'ı taşımanın şerefine ermişlerdir artık. Buna ulaşabilmek için kaç gün elif-bâ'yı çalışmış, sular seller gibi öğrenmişlerdir. Elinde Mushaf ile gelenlere gıptayla bakmışlardır. Hep bu günü beklemişlerdir: “Ben de Kur'an'a geçeyim, elime Kur'an'ı alıp gururla çıkayım evden” diye. Kur'an'a geçmek büyümek demek. Kur'an'a geçmek annesinin, babasının, dedesinin nazarında artık daha bilgili olmak demek; âdeta varlık âleminde yeni bir yer kazanmak.

Çocuklar unutmazlar bu yüzden abdest almayı. Sonra besmele çekerek kucaklarlar Mushaf'ı.

Öpüp alınlarına koyarlar. Yaldızlı, ışıltılı parlayan Mushafları, kolay okuyabilsinler diye büyük hatlı, büyük ciltlidir. İki elleriyle sarılırlar. Göğüslerinin üzerine bastırıp öyle yürürler sokaklarda. Düşmesinden korkarlar. Ona bir zarar gelecek diye yürekleri titrer. Sanki bir kalbi taşır gibi özenle tam göğüslerinde sıkı sıkı tutarlar. O minik kalpleriyle birleşir, canlanır ve sanki nefes alır Kur'an. Çocuklarla Rabbimin "Hayy" ismi tecelli eder, hayat dolar ilahî kelimeler.

Hepimizin Kur'an-ı Kerim'i ilk öğrendiğimiz vakitlere dair çokça anımız vardır. Bu anılar çocukluğumuzun en tatlı, en temiz anılarından. Elif-Lâm-Mim'den ilk okumaya başladığımız zaman büyüklerimizin bir güzel övgüsü uçurmuştur bizi gökyüzüne kadar. İlk hatmi tamamladığımızda çoğumuza ne hediyeler alınmıştır. Törenler yapılmış, dualar edilmiştir. Kur'an öğrenirken geçirdiğimiz bu vakitler çok özel hatıralardır.

Sözün doğrusu çok özel olması gereklidir. Yani çocuklarımızın Kur'an'la ilgili hatıralarını büyüyünce güzel anmaları, yetişkinlik dönemindeki Kur'an'la ilişkilerini direkt etkileyecek bir husustur.

Çocukken Kur'an-ı Kerim'i okumayı öğrenirken kötü şeyler yaşayanların, büyüyünce ilahî kelimelerden uzak durmaları muhtemeldir. Eğer bir çocuğa sevdirecek değil de zorlayarak öğretiliyorsa,

çocuk özgür kaldığı anda ona zorlanan şeyi terk edecektir. Bunun için çocuk Kur'an'la doğru zamanda, doğru mekânda ve doğru bir rehber eşliğinde tanıştırılmalıdır.

Doğru zamanda Kur'an eğitimi

Kur'an'ı okuyabilme bir dil melekesidir. Her çocuğun dil gelişimi kendine özgü bir gelişim gösterir. Kimi çocuk küçük yaşlarda Kur'an okuyabilirken kimi çocuk okuyabilmek için daha fazla zamana ihtiyaç duyar. Çocuğumuza başarabileceği zamanda Kur'an'ı öğretmemiz, onun Kur'an'la olan barışını sağlayacaktır.

Aksini düşünelim. Henüz dili dönmeyen, kelimeleri telaffuz etmede, pratik konuşmada zorluk yaşayan bir çocuğu Kur'an öğrenmeye zorlamamız makul değildir. Neticedeki başarısızlık çocuğun mutsuz vakitlere, kötü hatıralara hatta kendine güvensizliğe yol açacaktır. "Ben başaramam" fikri Kur'an'la iletişiminin önündeki en büyük engel olacaktır.

Tüm bunların yanında zorlamaksızın tekrar edilen sesli Kur'an taliminin de çocukların dil gelişimi üzerinde oldukça olumlu etkisi olmaktadır. Bununla ilgili küçük bir anımı nakletmek isterim.

Bir dönem bir çocuk grubuna Kur'an eğitimi vermekteydim. Diğer öğrencilerden yaşça daha küçük bir çocuk ara dönemde derslere katılmaya

başladı. Bu güzel çocuk henüz çok iyi konuşamıyordu. Bu yüzden olacak sessiz kalmayı daha çok tercih ediyordu. Ailesinin isteği yeni bir şeyler öğrenmesi değil, sadece ortamdan faydalanması, kulak dolgunluğu kazanmasıydı.

Tam o vakitlerde sesli talim yöntemiyle Nâs suresini ezberlemekteydik. Bütün çocuklara teker teker tekrar ettiriyordum. Fakat ona çok ısrar etmiyordum. Birkaç gün içinde söz sırası ona geldiğinde beni şaşırtan bir netice ortadaydı. Nâs suresini ezberlemişti. Yardım almaksızın okuyup bitirdiğinde gözlerinden müthiş bir kendine güven duygusu okunuyordu. Bu neticeye ailesi de çok sevindi ve ona yansıyan bu mutluluk tablosu başarısının anahtarı oldu. Daha sonraki zamanlarda konuşma yeteneği yükselen bir çizgi izledi. Bu hikâyede çocuğa baskı yapılmamış olması, dil gelişimi açısından daha kolay telaffuz edebileceği bir sureyle başlaması ve ilk başarısının ailesinde uyandırdığı mutluluk, güzel sonuçların kaynağı oldu.

Her çocuk için doğru zaman farklıdır. Bunu çocuğumuzu iyi tanıyarak, doğru gözlemleyerek tespit edebiliriz. Yanlış zamanda çocuğa ısrar etmektense doğru zamanı beklemek daha sağlıklı olacaktır.

Doğru mekânda Kur'an eğitimi

Kız çocuklar annelerinin ellerinden tutup mevlitlere ya da Ramazan aylarında mukabeleye giderler. Erkek çocuklar ise babalarıyla gittikleri cemaat namazlarında Kur'an'la ilgili hikâyeler biriktirirler. Bu mekânlar çok mühimdir. Bizim fark etmediğimiz ayrıntılar onların hayatlarında olumlu ya da olumsuz yerler edinebilir. Kur'an okunurken biraz diz kırıp oturmak, biraz koşup oynamak başka bir suretle gerçekleşmeyecek kadar önemli bir etki eder onlara. Duvardaki bir tezhip, hüsnühat ya da ıslıl ıslıl camlarla süslü bir avize bizim için sıradan olabilirken onların dünyasında en büyüklü masalı başlatır belki. Hanımlar arasında Kur'an okunduktan sonra dağıtılmış şekerleme bizim için geçici bir tattır. Küçük bir kız çocuğu içinse dinlediği Kur'an'ın mükâfatıdır.

Olaylar çocukların gözünde mekânlarla beraber değer kazanır. Kur'an-ı Kerim'i dinledikleri öğrendikleri mekânları rahat, huzurlu ve onlar için sevimli kılmak, geleceklerine doğru mesajları iletmemizi sağlayacaktır.

Kur'an'ın çocuğumuzun hayatının içinde olmasını temenni ediyorsak biz de ebeveyn olarak Kur'an'ı evimizin içinde, hayatımızın sürekli bir parçası olarak yaşamalıyız. O zaman yavrularımız da onu hayatlarından bir parça olarak algılayabilirler.

Doğru rehber ile Kur'an eğitimi

Okul dönemimizde başarılı olduğumuz ya da sevdiğimiz derslerin arkasında genellikle onu bize sevdiren bir öğretmen vardır. Sevmediğimiz, uzaklaştığımız bazen yeteneğimiz olduğu halde başarısız olduğumuz derslerin hikâyesinde ise bir şekilde sevmediğimiz öğretmenler söz konusudur. Her ilim çok kıymetlidir. Fakat herkes her ilme sahip olmak zorunda değildir. Bir öğrencinin geçmişindeki biyoloji ile ilgili kötü bir hatıra onu bu alanda başarısızlığa sevk edebilir. Hatta bu kişi meslek olarak da biyolojiyi seçmez. Bunun telafisi ise başka bir alanda başarılı olmaktır. Mesela aynı kişi iyi bir edebiyatçı olabilir.

Yalnız Kur'an eğitimi daha hassas bir konudur. Bir Müslüman yavrunun hayatında telafisi mümkün olmayacak kadar önemlidir. Aynı şartlar genelde din eğitiminde özelde ise Kur'an eğitiminde geçerlidir aslında. Yani bir çocuk ona öğreten kişiyi sevmediği için Kur'an'dan uzaklaşabilir. Tam aksi ona öğreten kişiye gelişecek olan güçlü bağ onun ömür boyu Kur'an okumasını sağlayacaktır.

Pek çoğumuz Kur'an öğreten kişinin tavrından etkilenmiş, davranışlarımızı buna göre geliştirmişizdir. Buna dair çevremizden de olumlu ya da olumsuz pek çok örnek dinlemiştir. Hatıralarımızda saklı bu tecrübe bize belki en önemli olan

bu hususu hatırlatmaktadır: Çocuğumuz Kur'an'ı doğru kişiden öğrenmelidir.

Kur'an-ı Kerim'i öğretecek kişinin vasıflarına dair eğitim kitaplarında sıklıkla anılmış pek çok nite-liği burada tekrar edebiliriz. Bunların bazıları ilmi yeterlilik, yöntem ve teknikleri doğru kullanabil-me, pedagojik formasyona sahip olmaktır. Fakat benim hususen zikretmek istediğim nokta ise sevgidir.

Eğiten kişi yaptığı vazifeyi sevmeli, Kur'an'ı sev-meli ve karşısındaki çocukları sevmelidir. Kur'an-ı Kerim'i sevmeyen sevdiremez. Çocukları sev-meyen onlar tarafından da sevilmez. Çocuklar Kur'an'ı kalplerini taşır gibi taşırlar çünkü. Öğ-reten kişi onu kalbinde taşımıyorsa bu o minik kalplerin fıtratını bozar da, çocuklar uzaklaşır gi-derler Kur'an'dan.

Aman! Çocuklarımızın kalbinden düşmesin o ulvî kelimeler. Onların yürekleriyle buluşalım biz de ilahî kelamın letafetiyle. Rabbim çocukları da, bizi de bu yolda muvaffak kılsın inşallah.

Kur'an-ı Kerim, Hat Üstatları ve Çocuklarımız

Suzan Çataloluk

Yavaşça başını kaldırdı ve mırıldandı adam:

“Ey âlemlerin Rabbi olan Allah’ım! Sana şükürler olsun. “

Bembeyaz sakalına, kırış kırış yüzüne bakıldığında artık yaşını tahmin etmek pek de mümkün değildi. Önünde duran incecik samur fırça ile son tahrirlerini çektiği nesta’lik yazıya eğildi, tekrar inceledi. Yazıyı saf altınla yazmış, tahrirleri siyah mürekkeple geçmişti.

Sonra pencereden vuran güneş ışığına döndü. “Vakit öğleye yaklaştı” diye düşündü. “Kalkıp abdest tazelemeli. Namazdan sonra inşallah talebelerle bir meşveret eylemeli yeni levhalar için!” Hikâyemiz devam edecek; “küçük bir aradan sonra.”

Bu çok tanıdık gelen cümle ile hikâyemize biraz ara vermemiz okuyucuyu merak içinde bırakmak için değil elbette, sadece biraz hasbihal etmek için. Bu hikâye, bizim kültürümüzü, bizi anlatan

bir anekdot. Yani bizim hikâyemiz... Ama bir o kadar da yabancı çoğumuza. Ya çocuklarımız? Onlara ne anlatır acaba bu hikâye? “İşte bu bizim hikâyemiz...” derler mi? Bir hat tablosundaki alın terini, sevgiyi, imanı görebilirler mi dersiniz. Bu hikâye işte bu sorunun cevabının olumlu olması için yazıldı. Hikâyemiz yarıda ve boynu bükük kalmasın, çocuklarımız bizi biz yapan değerleri bilsinler, sevsinler ve korumaya istekli olsunlar... Yazarın, son cümleye kadar hep yüreğinin bir köşesinde olan bu dileklerle başlayan hikâyemize devam edelim:

O sırada destur isteyen talebesi Hasan Çelebi'yi işitti. İçeri davet etti. Büyük bir hürmetle hocasını selamlayan talebesi nesta'lik yazıyı görünce büyük bir hayranlıkla;

“-Aman ya Rabbi, dedi. Efendim, maşallah, bu ne güzellik böyle! Yüce Allah, sizi başımızda daim kılsın.”

Gülümsedi ihtiyar ve dedi ki:

“-Ey evlat! Ebedi olan Yüce Allah. Hem... Bizde dahi hiçbir şey yoktur. Rabbim vesile kılub, elimize bir fırça veripdür. Sebep, vesile ve ilham da hep O'ndandır. Sonsuz şükür olsun Mevla'ya ki bizi müselman eyleyüb adı güzel Muhammed Mustafa'ya (s.a.s.) ümmet eylemişdür. Söylenec başka söz yoktur!”

Hasan Çelebi cevap vermeye cesaret eylemedi ve hocasına büyük bir hayranlıkla baktı. O, padi-

şah Kanuni Sultan Süleyman Han'ın büyük saygı duyduğu ve "Şemsü'l-Hat" dediği, bu lakabın dil-den dile yayıldığı ünlü Hattat Ahmed Karahisari Hoca idi.

Kısa bir sessizlikten sonra Karahisari yavaş sesle tane tane konuştu:

"Evlat! Sana söz vermiş idüm. Merakını izale için bilmek istediğinden bahs ideceğim."

Talebe büyük bir merakla, ama bir o kadar da edeple boynunu büktü. Yaşlı adam söze derin bir nefes alarak başladı:

"Ezeli ve Ebedi yaratan Yüce Rabbim, Cebra-il Aleyhisselam ile Hazreti Muhammed'imize (s.a.s.) ilk ayeti gönderüp dedi ki: "İkra' Bismi Rabbike!" Sonra sevgili Resul onu sahabeye aktardı. Ama bize gelinceye kadar yazılması ve tekrar tekrar okunup gönüllerimize nakşı gerekti. O yüzden güzel yazı gerekti. Çün Yüce Allah'ın ilahî hitabının gönüllere sinmesi içün en güzel yazıyla yazılması ve de hulus-i kalb ile daima okunması şart idi. Peygamberimiz Muhammed Aleyhisselam'ın damadı Hz. Ali (r.a.) ile başlayup-tur ol hüsn-i hat sanatı. O sevgili Allah dostu, yani Hz. Ali (r.a.) o zamana kadar kullanılan Arami Nabati Arap yazısının güzelleştirilerek Kur'an-ı Kerim'in yazılmasını istedi ve öyle de yazıldı. O yazı bu günkü kufi tarzın ilk hali idi."

Sonra yaşlı Karahisari birden susuverdi. Aradan geçen saniyeler genç talebe için âdeta asır oldu

sanki. Büyük bir merak içindeydi. Dayanamayıp edep ile sual eyledi:

“Efendim, bu kadar güzel yazı çeşidi hep o ilk yazıdan mı türemiştir?”

Yine gülümsedi Karahisari:

“Evet, dedi. Hz. Ali (r.a.)’den sonra hat sanatında büyük dahiler yetişti. Emevi döneminde Şam şehri güzel yazıda üstün gelmeye başladı ve dahi yeni yeni hat çeşitleri ortaya çıkmaya başladı. Bunlardan en önemlisi sülüs idi. Kalem ağzının genişliği de pek önemli idi. Abbasi döneminde Kur’an-ı Kerim yazan hattatlar yazıyı güzel yazmaya gayret ettiler. Kufi yazı Endülüs Emevilerinde daha yuvarlaklaşıp “Mağribî” adını alır iken, aynı kufi yazı İran memleketinde “maşrik kufisi” adı ile nam saldı. Bu hal Aklam-ı sitte tanzimine kadar devam etti. Ve... Neticede Yakut El-Müsta’sımî adlı üstad-ı azam hüsnühattı kurallara bağladı ve altı yazı tarzını ortaya koydu. Neydi bunlar?”

Talebe Hasan Çelebi bir an şaşırdı ve çok korktu. Sonra heyecanla saydı:

“Aklam-ı sitte... Aklam-ı sitte, efendim, sülüs, nesih, muhakkak, reyhânî, tevki’ ve rikâ’ hatları değil mi hocam?”

Bir an zevkle gülümsedi ihtiyar Karahisari. Bu talebesinden çok memnun idi:

“Beli oğul, dedi. Aklam-ı sitte denilen sülüs, nesih, muhakkak, reyhânî, tevki’ ve rikâ’ hatlarını en ge-

lišmiş şekliyle öğrenci yetiştirdi Yakut El Müsta'sı-mi. Ben de onun yolundan gittim. Yakuti tarzı ile o vadide yetiştirmeye gayret ettim elhamdülillah..."

Derin bir nefes alıp konuşmasına devam etti üstat:

"Anadolu'da artık kök salmaya başlamış olan atalarımız da bu sanatı çok sevdi. Fatih Sultan Mehemed Han büyük usta Amasyalı Şeyh Hamdullah'ı hep destekledi. Aklam-ı sitte yeni yorumlarla, yeni düzenlemelerle Şeyh Hamdullah'ımın kaleminden nefis hüsnühatlar şeklinde temiz pınarlar misali ruha serinlik ve saadet vere-rek dökülürünce Sultan Fatih Mehemed Han bu hali pek sevdi. II. Bayezid meşk ettiği hoca-sı Şeyh Hamdullah'ı İstanbul'a davet etti. Üstat Hamdullah sarayda Yakuti yazılar üzerinde çalıştı uzun müddet. Bu çalışmalar hüsnühatta Osman-lı tarzlarının ortaya çıkmasına sebep oldu."

Karahisari'nin manevi evladı Hasan Çelebi hoca-sının müteveziliği karşısında büyük bir hayran-lıkla boyun büküp düşündü: Hocası hem üslup sahibi bir deha idi, hem de çok sevilen büyük bir hoca idi ama kendi sahasındaki geçmiş büyükleri de büyük bir sitayişle anlatıyordu!

Evet, bu yaşlı Karahisari, Osmanlının en görkemli döneminde yaşayan ve hat sanatının yedi büyük üstadından sayılan Ahmet Karahisari'dir. Halveti dergâhına mensuptur. O dönemin en iyi hattatları-nın yanında yetişmiştir. Mesela aklam-ı sitteyi Yah-ya Sufi adlı üstattan öğrenmiştir. Sonra yine Yakuti

ekolünün en başta gelen hattatlarından Esedullah Kirmani'nin rahle-i tedrisatından geçmiştir.

Karahisari hep yeni terkipler aramış ve bulmuştur. O yazıları altınla yazmış ve siyah mürekkeple pek ince tahrir geçmiştir. Yazdığı Kur'an-ı Kerim'ler ve diğer eserler büyük hayranlık uyandırmıştır ve günümüzde de bu hayranlık artarak devam etmektedir. Misal verirsek;

Üstat Karahisari 90 yaşlarında vefat ettiğinde geriye şu anda dünyanın birçok müzesine kaçırılmış bulunan pek çok mükemmel eser ve çok iyi yetişmiş öğrenciler bırakmıştır. Bunlardan biri de sevdiği öğrencisi ve manevi evladı olan Hasan Çelebi'dir.

Karahisari'nin eserlerinden bir şaheser olan Mushaf-ı Şerif'den misal olması bakımından biraz bahsedelim:

Her sahifesi özenle tezhiplenmiş olan bu Kur'an-ı Kerim'in Fatiha ve Bakara surelerinin başlangıcı celî muhakkak ve reyhanî hatla geçilmiş. Serlevhadan sonra gelen karşılıklı iki sayfa farklılık gösteriyor. Burada altta ve üstte birer satır celî yazı, ortada ise yuvarlak bir madalyon içine reyhanî hat görülmektedir. Devam eden karşılıklı sayfalarda ise aynı düzenleme madalyonsuzdur. Daha sonra Kur'an-ı Kerim, bir satır celî muhakkak, beş satır nesih, bir satır celî sülüs, tekrar beş satır nesih ve en altta da celî muhakkak hattın meydana

gelmiş, “Yakuti tarzı” adıyla tanınan klasik bir düzenlemeye göre hüsnühat ile geçilmiştir.

Bu şaheserde tezhip ile ilgili bütün üsluplar çok hoş bir şekilde kullanılmıştır: Negatif çiçekler, ha-tailer, rumiler, halkârlar, altınla hemhal olup iç içe geçen rengârenk çiçekler, insanı çok şaşırtan ince ince işleniş...

Yine bu şaheser bitene kadar Osmanlı tahtından kimi padişahlar gelip geçmiştir: Kanunî Sultan Süleyman döneminde başlayan bu muhteşem şaheserin çalışılmasına III.Murad döneminde devam edilmiştir.

Başka eser yok mudur diye sorulabilir. Elbette var. Karahisari ile aynı dönemde yaşayan Şeyh Hamdullah... Buhara'dan Amasya'ya göç eyleyen Şeyh Mustafa oğlu... Sühreverdi öğrencisi ve ok yapımında ve ok atmada şeyh kabul edilen hakiki bir deha: Aklam-ı sitteyi hazmeden bu üstat Yakuti vadisinde bir zirve. Bununla da kalmamış, kendine göre üslup meydana getirip nice öğrenciler yetiştirmiş. Amasya'da kendisini çok seven şeh-zade Bayezit (II)'in daveti üzerine İstanbul'a gelip sarayda hocalığa başlamış, hokkasını Osmanlı Sultanı Bayezit'in tuttuğu ünlü hattat.

Şeyh Hamdullah yazdığı yazı ve kendine has üslubu ile 'Kıbletü'l-Küttâb' diye ünlenmiş. Hüsnühat onun kaleminde öylesine olgunlaşıp, öyle has hale gelmiştir ki o dönem hattatları hep ona benzemeye heveslenmişlerdir.

90 yaşına geldiğinde bizlere neler neler bırakmıştır. Birkaçına şöyle bir bakalım: 30 Mushaf-ı Şerif, 50 En'am-ı Şerif ve cüz, 121 murakka ve kıt'a 8 ilmi eser, 6 dua mecmuası, 1000 En'am, Kehf, Nebe sureleri, tomar kıt'a ve murakka yazı...

Ayrıca İstanbul'un Firûz Ağa Camii, Davut Paşa Camii, Bayezid Camii kitabeleri ile Edirne Bayezid Camii kitabeleri.

Şeyh Hamdullah'tan sonra adını anmadan geçemeyeceğimiz Hafız Osman Efendi...

Şeyh Hamdullah'tan 150 sene sonra büyük eserler veren bu üstat kimi uzmanlara göre Şeyh Hamdullah'tan sonra kaleminin hakkıyla Şeyh-i Sani oluyor... Hafız Osman Efendi çok sayıda her türden yazıları, bilhassa Mushaf-ı şerifleri ile ünleniyor.

Padişahın hokkasını tuttuğu bu üstat çok değerli ve çok sayıda öğrenci yetiştiriyor. O bu sebeple gelmiş geçmiş olan hüsnühat hocaları arasında bu manada büyük bir ün ve rekor sahibi oluyor.

Söylentiye göre 50'li yaşlarda vefat eden Şeyh-i Sani son derece mütevazı bir derviş mizacına sahip... Talebelerine hiç "hayır" dememiş... Sokakta dahi ders verir, herhangi bir sokak taşının üstüne oturup şakirt dinlemiş...

Sözü muhteşem misallerle uzatmak pek mümkündür hüsnühat ve Kur'an-ı Kerim konu olunca. Kimler gelip geçmemiş ki bu vadiden: Sultan II. Mahmud, Mehmed Esad Yesarî, Mustafa Râkım

Efendi, İbrahim Sükûti, Esmâ İbret Hanım , Sultan Abdülmecid, Sultan Abdülaziz, Muhsinzâde Abdullah Hamdi Efendi, Mehmed Tevfik Ebu'z-Ziya, Mehmed Nuri Sivasî, Bursalı Fahri, Hasan Tahsin...

Son dönem hattatlarına gelince: Kamil Akdik, İsmail Hakkı Altunbezer, Sü'ud el-Mevlevî, Kemal Batanay, M. Halim Özyazıcı, Hamid Aytaç, Emin Barın, Fevzi Günüş, Hüseyin Kutlu ve daha pek çok üstat... Hepsî halen eser vermek ve öğrenci yetiştirmekle meşgul...

Şimdi gelelim bu vadideki bam teline: Bu muhteşem insanları ve elbette Kur'an-ı Kerim'leri başta olmak üzere eserlerini geleceğimiz olan çocuklarımıza tanıtmalı değil miyiz?

Bu güzeller güzeli sanat dallarıyla yazılmış, başta Kur'an-ı Kerim'ler olmak üzere tezhiplenmiş eserleri birer hikâye tadında anlatmak zorunda değil miyiz?

Mesela: En'am-ı şerifleri, halk arasında yaygın olarak ezberlenen kimi sure ve ayetleri çocuklarımıza klasik tezhiplerle süslü bir şekilde vermeli değil miyiz?

Son derece yaygın bir kültür yozlaşmasının yaşandığı dünyada çocuklarımız kendi din ve kültürlerini bu yolla öğrense ve Kur'an-ı Kerim başta olmak üzere bütün dini bilgileri, menkıbeleri, efsane ve hikayeleri bu güzelliklerle öğrense... Acaba dünyada yaygın hale gelen kültür yozlaşmasına karşı daha dirençli olmazlar mı?